

Innihald

- 4 Nýtt havrannsóknarskip liðugt projekterað
- 6 Makrelinnrás broytir vistskipanina
- 9 Felags makrelkanningar – við óvissum
- 12 Svartkalvi – millum heitt og kalt
- 14 Húkastødd og agnslag ávirka fiskiskapin
- 18 Streymmátningar avdúka veðurlagsbroytingar í Norðurhøvum
- 21 Bøtarin og stjórin – trúgvir starvsmenn
- 22 Kanna skeljadjór fyri eitur
- 25 Vælumtóktar vitjanir á Havstovuni
- 26 Ov feitt fyri ternuna
- 28 Plakat av havbotninum
- 29 Praktikknæmingar sleppa at royna seg
- 30 Heitir skorsteinar á havsins botni
- 33 11/11/11/11:11 – klikk!
- 34 Fyrsta føroyska havrannsóknarskipið
- 36 Havstovan fingið ein betri glugga
- 38 Fiskanytrur, æti og havgransking á granskingarráðstevnu
- 40 Skiftandi veðurlag ávirkar upsastovnin
- 43 Doktoraritgerð um føroyska upsan
- 44 15 ára gamal átti vinnandi fiskamerkið
- 45 Kanna rundorm í matfiski
- 46 Tilmælið um fiskiskapin 2012-2013
- 52 Ein sveimari við plastikki í maganum
- 55 Verkætlanir á Havstovuni
- 60 Rakstur 2011
- 61 Nevndar- og ábyrgdarstørv 2011
- 63 Ritgerðir 2011
- 65 Fyrilestrar 2011
- 67 Postari 2011

Sjóvarmál 2012

Lagt til rættis: Havstovan | Ritstjórn: Karin Margretha H. Larsen, Høgni H. Debes, Hanna Elina Djurhuus og Dagunn H.J. Clementsen | Satsur og uppseting: Havstovan | Prent: Føroyaprent | Útgáva: Havstovan 2012 | Kápumynd: PhD-verja hjá Eydnu í Homrum, Sveinur Tróndarson | Tað er gaman í at nýta tilfar úr ritinum, um bert keldan verður upplýst | ISBN 978-99918-831-2-0

Oddagrein

Kanningar av

Í endamálsorðingini hjá Havstovuni stendur, at: „*Havstovan skal savna inn vitan, kunna og ráðgeva um livandi tilfeingið í havinum og tess umhvørvi, við skilagóðari gagnnýtslu fyri eyga*“. Hetta er stórt mál at seta, men neyðugt hjá eini tjóð, sum er so tengd at havsins tilfeingi, sum okkara.

Skulu vit heysta havsins ríkidømi skynsamt, má vitan til. Ikki einans um teir einstøku fiskastovnarnar, men eisini um tað umhvørvið, sum fiskurin livir í og hvussu vistskipanirnar virka. Hetta er stórarbeiði, og tað gerst enn fløktari av, at vistskipanirnar støðugt broytast. Arbeiðið á Havstovuni er tí sera víttfevandi, heilt frá havfrøði og vistfrøði til stovnsmetingar og fiskiskap. Heilt frá innastu fjøru og út á okkara ytstu havleiðir. Arbeiðið er ongantíð liðugt, men so hvørt sum nýggj vitan legst afturat, eggjar hon til nýggjar kanningar.

Á Havstovuni hava vit einki ynski um at gera hetta arbeiði einsamøll, men vilja tvørturímóti brúka ta vitan, sum okkara sjófólk hevur, saman við okkara kanningum.

Í hesum riti er í stuttum greitt frá nøkrum av kanningunum, ið Havstovan arbeiðir við.

Havstreymar og sjóvarhiti ávirka allar vistskipanir. Føroyar liggja á gáttini millum opna Atlantshavið og Norðurhøv, og tí hevur tað altjóða áhuga at kanna hita og streym júst í okkara havøki. Við altjóða fígging, hava slíkar kanningar verið gjørdar í nógv ár, og nýliga hevur granskingarsamstarvið hjá ES játtað fígging til enn fleiri kanningar.

Æti verður støðugt kannað, bæði á Landgrunninum og á opnum havi. Hetta verður tengt at havfrøðiligu viðurskiftunum í sjónum og at teim-

havsins tilfeingi

um verum, ið liva av ætinum. Ikki minst teimum stóru nøgdunum av ferðandi uppsjóvarfiski, ið koma í okkara sjóðki eftir føði.

Hesi seinastu árin er makrelur í stórum tali komin longur vestur í hav fyrri at finna sær føði, og hetta ávirkar í stóran mun arbeiðið á Havstovuni. Havstovan er við í fleiri millumlanda kanningum av makreli á víðum havi, og eisini verða kanningar gjørdar av, í hvønn mun makrelur, ið kemur inn á Landgrunnin, ávirkar ta vistskipanina.

Nebbasild hevur alstóran týdning á Landgrunninum, bæði fyrri fisk og sjófugl. Nógvar kanningar verða gjørdar av hesum týdningarmikla fiskaslagi og hvussu tað ávirkar fiska- og sjófuglastovnar okkara.

Fyrri at kanna atferð hjá botnfiski, verður nógvur fiskur merktur. Vit eru takksom fyrri samarbeiðið við fiskifólk á hesum øki. Tey fiskamerkir, ið tey lata okkum aftur, geva virðismiklar upplýsingar um, hvussu hesi fiskasløg ferðast og bera seg at.

Hóast náttúran í stóran mun stýrir, hvat og hvussu nógv vit fáa burturúr, ávirka vit sjálvi eisini heilt nógv. Øll eru vit samd um, at í longdini er skilabest at veiða sum minst av smáfiski, og heldur lata hann vaksa seg stóran, áðrenn hann verður veiddur. Sum liður í arbeiðinum at minka um hjáveiðu av smáum toski og smáari hýsu í línufiskiskapi, eru royndir gjørdar við ymiskum agni og húkastøddum. Í hesum riti er greitt frá nøkrum av úrslitunum.

Sum liður í skilagóðari umsiting av okkara botnfiskastovnum, ger Havstovan stovnsmetingar og aðrar lívfrøðiligar kanningar av botnfiski og gevur myndugleikunum tilmæli um stýring av fiskiskapinum. Meðan

flestu lond stýra hesum við kvotum, hava Føroyar valt at nýta fiskidagar sum høvuðsamboð fyrri at stýra veiðitrýstinum, t.e. hvussu stórir *partur* (í tali) av hvørjum einstøkum gýt-ingarstovni skal veiðast hvørt árið. Sama hvør skipan er galdandi, merkir tað aloftast, at tann veiðan, sum í longdini gevur frægastu úrtøkuna, er minni enn tøka veiðiorkan og eisini minni enn ynskini hjá veiðiflotanum. Í tíðarskeiðum, tá náttúran er ímóti, hava stovnarir enn størri vernd fyrri neyðini. Tíverri er hetta í lýtuni galdandi fyrri tosk og hýsu.

Stórir dentur verður lagdur á, at granskarnir á Havstovuni hava hægstu altjóða granskaraútbúgving, og nógv eru tey, ið hava fingið granskaraútbúgving við at arbeiða á Havstovuni. Í hesum riti er tann seinasta í røðini umrødd. Fleiri onnur eru á veg.

Havstovan er væl fyrri við dugnaligum starvsfólkum og er eftirspurdur samstarvsfelagi í millumlanda verkætlanum. Tá Føroyar í 2010 komu við í 7. rammuskranu hjá ES-granskingarsamstarvinum, opnaðust enn fleiri hurðar. Hetta samstarvið hevur alstóran týdning, bæði fyrri Havstovuna og fyrri føroyska gransking sum heild. Í hesum riti er greitt frá nøkrum av hesum verkætlanum. Í komandi tíðum fara vit væntandi at síggja enn størri luttøku í slíkum verkætlanum.

Tað er sera umráðandi, at Føroyar eisini í framtíðini eru við í hesum samstarvinum. Umframt tann peningaliga týdningin, gevur slíkt samstarv sera nógva vitan til alt tað føroyska samfelagið. Við teimum royndum, sum Havstovan hevur í millumlanda samarbeiði innan gransking, kann stovnurin draga bæði aðrar almennar stovnar og

privatar fyrirtøkur við, og harvið vera við til at birta undir menning innan fleiri fakøki í Føroyum.

Havgransking gerst ikki uttan serútgjørt rannsóknarskip. Magnus Heinason hevur roynst væl, men er nú vorðin gamal og álvarsliga niðurslitin. Umvælingarnar gerast alsamt størri og dýrari. Á sumri 2012 máttu umvælingar gerast fyrri milliúnir, fyrri at skipið kundi fáa loyvi at loysa og á vetri 2012-2013 skulu aðrar umvælingar gerast. Tað er bláoygt at halda, at umvælingarnar stedga her. Tvørturímóti má væntast, at tað gerst alsamt dýrari at hava skipið flótandi.

Á vári 2012 handaði Havstovan landsstýrismanninum í fiskivinnu-málum útbjóðingartilfarið til eitt nýtt skip. Men óskiljandi er, at landsins myndugleikar enn ikki hava tikið avgerð um at bjóða skipið út. Í íløguaætlan landstýrisins er bygging av tí nýggja skipinum flutt so langt fram í tíðina, at man undrast, havandi í huga ta støðu og aldur, sum Magnus Heinason hevur. Harumframt mugu tekningarnar av tí nýggja skipinum, sum nú fyriligga, í ávísan mun broytast, um skipið ikki verður bygt sum skjótast, vegna nýggj altjóða krøv til nýbygningar. Um fíggingin er yvir íløgjuáttan landstýrisins ella við alternativari fígging, er ein politisk avgerð, sum Havstovan ikki kann leggja seg út í. Men fiskivinnutjóðin Føroyar kann ikki vera eitt væl útgjørt rannsóknarskip fyrriuttan.

Eilif Gaard, stjóri